

Jom Kippoer: de dag van verzoening

Op weg met verhalen - 2023-24 thema 1 **Weg van huis...**

extra les - middenbouw

Martine Winters-van Leeuwen

Met Jom Kippoer is het feest! Grote Verzoendag is de dag dat joden God om vergeving vragen. Maar wat is vergeven? En hoe doe je dat?

Jom Kippoer is de dag waarop joden de verzoening met God en de mensen om zich heen vieren. Dit is de heiligste dag binnen het joodse geloof. Maar wat is vergeven precies? Samen met de leerlingen ontdek je wat joden precies vieren met Jom Kippoer. Je maakt vergeven zichtbaar en bedenkt samen verschillende manieren hoe je iemand kan vergeven.

Doelstelling

Leerlingen maken kennis met het feest Jom Kippoer.
Leerlingen denken na over wie of wat ze willen vergeven.
Leerlingen ervaren hoe het is om te vergeven.

Jom Kippoer: de dag van verzoening

Benodigdheden

- wateroplosbaar papier
- grote schaal met lauwwarm water

N.B. Wateroplosbaar papier kan je onder andere kopen via: www.online-zeepwinkel.nl/a-26522076/labels-papier-prints/water-oplosbaar-papier-a4-formaat-60-g-m2-wop01/#description

De eerste stap

Ritueel

Bij deze les past het ritueel van de klankschaal, die net als de sjofar een tijd aankondigt. Een tijd van bezinnen, een tijd van beginnen.

Spread het witte kleed.

Pak de klankschaal.

Wacht tot de stilte 'valt'.

Tik tegen de klankschaal.

Laat de klank klinken tot de stilte terugkeert.

Zeg: Alles heeft zijn tijd.

Alles op zijn tijd.

Het is tijd...

... om te beginnen.

Op weg

Start de les met voorlezen van onderstaand verhaal:

Nog een extra kussen..., denkt Zoë. Nu zit ik lekker in bed en kan ik beginnen met schrijven. Ze pakt een pen en slaat haar dagboek open. Vanochtend ging ik naar school en daar stond Noah! Ik vind Noah een leuke jongen, schrijft ze. Misschien ben ik wel een beetje verliefd op Noah. Zoë giechelt. Ze schrijft altijd alles op in haar dagboek. Leuke dingen, maar ook als ze verdrietig is of als ze ruzie had op school. Zoë slaat haar dagboek dicht en legt hem op haar geheime plekje onder het bed. Zo is het goed verstopt en kan niemand mijn dagboek lezen, denkt Zoë.

Als Zoë de volgende dag uit school komt ziet ze haar zus Amira staan. Zie ik dat nou goed?, denkt Zoë. Ze kijkt nog eens goed. Amira zwaait met haar dagboek! 'Haaaa, Zoë is verliefd op Noah!' lacht Amira. 'Hee, dat is geheim!' gilt Zoë.

'Geef terug!' Zoë grist het dagboek uit Amira's handen. 'Hoe heb je het gevonden?' schreeuwt ze. 'Ja hèhè, onder je bed is niet echt een goede verstopplek hè?' lacht Amira. 'Je mag helemaal niet op mijn kamer komen!' roep Zoë kwaad. 'Ga weg! Ik wil je nooit meer zien!'

De zussen praten een hele week niet tegen elkaar. Na een paar dagen komt Amira naar Zoë toe. 'Ik wil niet met je praten', zegt Zoë. 'Ik ben nog steeds boos op jou.' 'Ik snap dat je boos bent', zegt Amira. 'Ik had nooit je dagboek mogen lezen. Sorry. Ik wil graag dat het weer goed komt tussen ons. Wil je me vergeven?' Zoë kijkt boos de andere kant op. Wat een moeilijke vraag! Ze voelt hoe kwaad ze nog is.

Martine Winters-van Leeuwen

Stel de volgende vragen:

- Wat zou jij doen, als je Zoë was?
- Hoe vind je dat Amira reageert?
- Heb jij wel eens iemand vergeven terwijl je dat helemaal niet wilde? Deed je dat toen wel, of niet? Is het dan echt weer goed?
- Wat zijn de voordelen van iemand vergeven? En wat zijn de nadelen?
- Zijn er regels in de klas over vergeven of het goedmaken van ruzie?

Kern

Bekijk samen (eventueel op het digibord) de foto in de bijlage. Laat de leerlingen eerst spontaan reageren. Wat zien ze?

Benoem vervolgens de twee belangrijke elementen: het witte gewaad (gebedskleed) en de sjofar (de ramshoorn).

Vraag:

- Wie zou deze man zijn?
- Wat doet hij?
- Waarom zou hij dat doen?

Vertel:

In het jodendom hebben ze een speciale feestdag die gaat over vergeven. Deze dag heet Jom Kippoer.

Jom Kippoer: de dag van verzoening

Sommige mensen noemen het ook wel Grote Verzoendag. Joodse mensen vragen op deze dag God om vergeving. Jom Kippoer is de heiligste dag in het joodse geloof. Het is een dag waarop je terugkijkt op het afgelopen jaar. Je denkt na over jezelf en hoe je omgaat met anderen. Je maakt de afspraak om het aankomende jaar beter op jezelf en de wereld te passen. Om je zo goed mogelijk te concentreren eten en drinken joodse mensen op deze dag niet. De dag begint altijd met de priester die alle kinderen zegent. Met de zegen hopen de ouders dat hun kind(eren) dicht bij God blijven en daarom een goed leven hebben.

Bekijk gezamenlijk de video *Joden vieren Jom Kippoer* (zie Beeld- en digitips).

Vat de video samen. Vertel:

Joodse mensen vasten op deze feestdag; ze gebruiken geen mobieltjes of computers en mannen en vrouwen mogen elkaar niet aanraken. Ze dragen vaak witte kleren. Wit staat voor puurheid en onschuld. Joodse mensen zijn bijna de hele dag in de synagoge om te bidden. Tijdens het bidden vragen ze vergeving aan God voor hun zonden. Zonden zijn dingen die je fout hebt gedaan, of dingen waar je spijt van hebt. Maar hoe werkt vergeving?

Pak de schaal met lauwwarm water en een strook van het wateroplosbaar papier.

Vraag: Wie kan iets noemen waarvoor je vergeving kan vragen?

Schrijf het antwoord op een strook van het wateroplosbaar papier. Leg het papier in de schaal met water. Kijk wat er gebeurt.

Vertel:

Het papiertje lost op. Dit gebeurt er als joodse mensen vergeving vragen aan God op Jom Kippoer. Joodse mensen geloven dat God de zonden oplost.

Vertel:

Aan het einde van Jom Kippoer wordt er één keer een lange toon op de sjofar geblazen. Een sjofar is een muziekinstrument. Het is gemaakt van de hoorn van een ram. Als de sjofar klinkt is het vasten en het bidden voorbij.

Laat het geluid van een sjofar horen (zie Beeld- en digitips).

Verwerking

Geef alle leerlingen een strook van het wateroplosbaar papier en een pen. Vraag: Is er iets waar jij voor vergeven wilt worden? Of wil jij iemand anders vergeven? Wie dan?

Laat de leerlingen individueel het antwoord op de strook papier schrijven. Los één voor één het papier op in het water.

Stel de volgende vragen:

- Op welke manier(en) zou je iemand kunnen vergeven? En waarvoor kun je iemand vergeven?
- Wat heb je nodig om iemand iets te kunnen vergeven?
- Kun je een wet maken waarin staat dat je elkaar moet vergeven? Waarom wel, of waarom niet?

Sluit de verwerking af met het nog een keer laten klinken van de sjofar (zie Beeld- en digitips).

De laatste stap

Pak de klankschaal er weer bij. Zet ook het geluid van de Sjofar (nog eens) klaar.

Laat deze nog een keer kort horen.

Zeg: Als we dit geluid horen
dan weten we nu
dat het tijd is...
Tijd om te vergeven,
tijd om te verzoenen.

Wacht tot de stilte valt.

Sla 1x op de klankschaal en zeg:

Voor alles is een tijd.
Een tijd van bezinnen.
Een tijd van beginnen.
En een tijd van afsluiten.

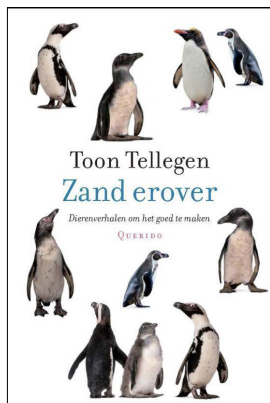
Jom Kippoer: de dag van verzoening

Prentenboeken en jeugdliteratuur

Zand erover: Dierenverhalen om het goed te maken

Toon Tellegen

Querido, Amsterdam (2012).

De krekel en de sprinkhaan hebben ruzie, al weten ze eigenlijk niet waarom, en de tor en aardworm houden een wedstrijdje wie het boost van allemaal is. Volgens de slak wordt iedereen wel eens boos, maar gelukkig kan je veel dingen doen om het onderling weer goed te maken. Vergeven... dacht de egel. Wil iemand mij wel eens vergeven?

Altijd feest! Samen de feesten van het jaar vieren

Janny van der Molen en Hans Kuyper

Ploegsma, Amsterdam (2014)

Voorleesverhalen voor kinderen in de leeftijdsgroepen 4-8 en 8-12. Het boek bevat alle Nederlandse jaarfeesten en hoogtijdagen uit andere culturen.

Pagina's 188-196 bevatten twee verhalen specifiek over Jom Kippoer.

Beeld- en digtips

Joden vieren Jom Kippoer

VRT / Karrewiet van ketnet, 1:55 minuten

<https://youtu.be/ZMJ74--Trnc>

Het geluid van de Sjofar

Bert Noteboom, Reis door de bijbel, 0:52 minuten

https://youtu.be/CZv5_OQJe6U

Kunst

Volgend jaar in Jeruzalem - Blazende Sjofar

Alex Levin

Hedendaags Joods kunstwerk (zie bijlage).

- Wat zie je? Wat valt je op?
- Welke kleuren heeft de kunstenaar gebruikt?
- De man op het kunstwerk blaast op de sjofar. Waarom doet hij dat? (Even korte terugblik op de les).

En dan:

- Wat hebben de kleuren voor jou te maken met vergeven of verzoenen?
- Welke kleuren passen volgens jou daarbij?

Extra

Bespreek nog een keer het korte verhaal van Zoë en Amira uit de introductie. Op welke manieren zou Zoë kunnen reageren?

Verdeel de leerlingen in tweetallen. Laat elk tweetal verschillende scenario's uitwerken.

De leerlingen presenteren hun scenario's aan de klas. Waarom hebben ze dit scenario uitgewerkt?

Jom Kippoer: de dag van verzoening

Achtergrondinformatie

Jom Kippoer

Op het moment dat Rosj Hasjana (Joods nieuwjaar) is afgelopen breekt er een nieuwe periode aan. In het jodendom wordt dit 'Jamiem Nora'iem' (geduchte dagen) genoemd. Dit zijn tien dagen om tot inkeer te komen en is de schakel tussen Rosj Hasjana en Jom Kippoer. In deze periode van inkeer is Jom Kippoer het slotstuk.

Jom Kippoer is de heiligste dag van het joodse jaar én de belangrijkste joodse feestdag. Op deze Grote Verzoendag belijden joden hun zonden aan God en vieren ze vergeving. Jom Kippoer kent verschillende rituelen. Joden vasten de hele dag, mannen en vrouwen mogen geen gemeenschap hebben en ze dragen witte kleding als teken van zuiverheid. Ook de synagoge wordt versierd met witte stoffen. Daarnaast dragen joden geen leren schoenen en geen gouden sieraden. De sierraden zouden kunnen verwijzen naar het gouden kalf dat het volk Israël ooit maakte als afgod in de woestijn. Veel joden brengen een groot deel van de dag door in de synagoge. Om te bidden en om stil te staan bij de keuzes in het leven. Tijdens de dienst in de synagoge wordt voorgelezen uit het boek Jona. Als God zelfs goed was voor het volk in Ninevé, dan zal God ook vergevingsgezind zijn voor het joodse volk als het spijt heeft van zijn fouten.

In Leviticus 16 staat de opdracht van God om Jom Kippoer te vieren. De hogepriester moet een verzoenoffer brengen, eerst voor hemzelf en daarna voor het hele volk Israël. Alleen op deze dag mocht de hogepriester het heilige der heiligen betreden. Dit is een speciale ruimte in de tempel waar de Ark van het Verbond stond. Op de Ark moest de hogepriester offerbloed sprenkelen.

bronnen:

www.eo.nl/artikel/wat-is-jom-kippoer

<https://isreality.nl/joodse-feesten/jom-kippoer/>

Deze les sluit ook aan bij de kerndoelen van het
Protestants vormingsonderwijs:
domein A 8, B 1 en C 3.

Jom Kippoer: de dag van verzoening

Bijlage

bron: www.synagorgeborculo.nl/rosj%20hasjana.htm (geraadpleegd 13 juni 2023)

Jom Kippoer: de dag van verzoening

Bijlage

Volgend jaar in Jeruzalem

Alex Levin

bron: [Etsy.com](https://www.etsy.com) (geraadpleegd 15 juni 2023)